

BROBYGGARSEMINARIUM – REFLEKTIONER OCH SLUTSATSER

MIKAEL STIGENDAL

Mitt uppdrag har bestått av två delar. Med utgångspunkt i seminariets presentationer skulle jag, för det första, formulera några frågor som kunde ligga till grund för ett grupparbete. För det andra skulle jag sen reflektera över de skriftliga resultaten av grupparbetena och försöka dra lite slutsatser. Det gällde således att formulera frågorna på sätt som kunde stimulera till såväl mångsidiga som fördjupade diskussioner.

Jag såg det som att vi på seminariet hade en möjlighet att få hjälp av deltagarnas erfarenheter och tankeförmåga. Deltagandet i seminariet skulle därmed inte bara innebära att lyssna, lära eller få prata av sig. Det verkar finnas ett stort intresse för brobyggare som fenomen, men dess betydelse som begrepp uppfattar jag som ganska oklar. Oklarheten märks också på att alla inte använder samma namn. Därför är det viktigt med en bred och engagerande diskussion.

När jag nu har analyserat resultaten kan jag konstatera att diskussionerna infriade förväntningarna mer än väl. Jag har fått mycket att fundera över och inspiration till att dra flera viktiga slutsatser. Förankringen i konferensresultaten innebär samtidigt att det bör finnas ett stöd för mina slutsatser. Dock ska slutsatserna absolut inte uppfattas som en slutgiltig uppfattning från min sida. De bygger på reflektionerna över vad grupperna har kommit fram. Framöver är det viktigt att slutsatserna prövas och utvecklas utifrån även andra erfarenheter, kunskaper och diskussioner.

Ska brobyggandet professionaliseras eller inkluderas i befintliga professioner?

Den första iakttagelsen jag gör är att ingen ifrågasätter frågan. Det finns ett gap mellan kommunen och delar av invånarna. Gapet måste överbryggas och det klarar inte kommunen i sina nuvarande former. Detta är det problem som brobyggare är tänkt att vara en lösning på. Problemet nämns eller antyds av alla grupperna. ML-gruppen talar om ”hindrande strukturer i den egna organisationen (t.ex. skola, socialbyrå)”. Dessa strukturer inte bara hindrar utan deras hindrande effekter kan också vara svåra att få syn på utifrån en befintlig profession. LP-gruppen talar om ”risken för institutionalisering” och ”att tappa perspektivet”. AP-gruppen efterlyser nytänkande inom organisationen. Det saknas personer som förstår olika kulturer.

Jag uppfattar grupperna som överens om problemet. Det finns ett problem och kommunen i sina nuvarande former kan inte lösa det. Dessutom är man överens om att lösningen skulle kunna kallas brobyggare. Men vad ska då brobyggare vara? Ska det vara en särskild kompetens som den nuvarande personalen måste skaffa sig? Eller ska det anställas ny personal med just denna kompetens? Detta var vad den första frågan gällde. Ska brobyggandet göras till en särskild profession eller ska det ställas krav på befintliga professioner att även inkludera denna kompetens?

ML-gruppen vill att det ska vara fristående personer, men bara som en tillfällig lösning. På sikt behövs de inte. Brobyggandet ska således inkluderas i befintliga professioner, men med hjälp av utomstående personer. Dessa ska dock inte ha som särskild profession att vara brobyggare. Däremot måste de ha en kompetens som kan kallas brobyggande, men den ska de gradvis överföra till kommunen.

LP-gruppen slår tvärt emot fast att brobyggare behövs som profession. Samtidigt säger de att det ska vara tidsbegränsat, detta för att inte institutionaliseras. De får inte bli för etablerade. Därmed kan jag inte se att det blir en profession. Det ingår i definitionen av professioner att vara etablerade och inte tidsbegränsade

utan permanenta. Enligt LP-gruppen behövs det ”i framtiden både som profession och som förhållningssätt för att möjliggöra människors delaktighet.” Jag uppfattar det som att man egentligen menar en särskild kompetens och inte profession. Och denna kompetens ska finnas inom förvaltningarna hos den anställda personalen, men för att brobyggandet ska lyckas behövs det också samarbeten mellan förvaltningarna och utomstående personer med denna kompetens.

AP-gruppen ser inget behov på sikt av professionella brobyggare. Istället förespråkar man större förändringar av förvaltningarna. Det behövs både ny kunskap och organisationsförändringar. För att åstadkomma dessa förändringar kan det under en tid behövas hjälp av personer utifrån med särskild brobyggarkompetens, men bara tillfälligtvis.

BN-gruppen svarar både och på frågan. Det behövs både nya professioner och inkludering i befintliga. Samtidigt karakteriserar man brobyggare som eldsjälar. Det har jag svårt att se som beståndsdel i en profession. Det kan knappast skrivas in i en arbetsbeskrivning att man måste vara en eldsjäl för att få jobbet. Som gruppen själv också konstaterar är det ”svårt att var brinnande under längre tid”, vilket också krockar med definitionen av profession. Nej, jag tror inte de menar profession, utan något annat. Frågan är vad? Samtidigt lägger gruppen ut texten om vad brobyggandet kräver, bl a förtroende i båda lägren och tydliga mandat.

Inte heller MH-gruppen vill professionalisera brobyggandet. Som jag uppfattar gruppen så kräver brobyggande en mycket speciell kompetens och så som dagens förvaltningar fungerar skulle denna kompetens gå förlorad om brobyggandet professionaliserades. Brobyggarkompetensen behöver istället tillföras förvaltningarna utifrån. Återigen väcks frågan om vilken ställning brobyggaren ska ha. För tillfälligt är det nödvändigt att bygga upp samarbete mellan förvaltningar och utomstående personer med brobyggarkompetens. Men dessa personer och deras kompetens ska inte professionaliseras. Och på sikt ska de inte behövas.

Efter denna första analys av gruppernas texter har ett **första** svar på frågan utkristalliserat sig. Ingen vill egentligen att brobyggare ska göras till en ny profession. Det framgår också av de vaga krav som ställs på utbildning. Enligt ML-gruppen är det ingen bra idé att bygga upp ”någon särskild högskoleutbildning till ’legitimerad brobyggare’”. LP-gruppen föreslår att det införs i befintliga utbildningar som profilering eller t ex i socionomutbildningen på Malmö Högskola. Även MH-gruppen tar avstånd på särskilda satsningar på formella utbildningar till brobyggare. Däremot menar man att det behövs kompletterande fortbildning. Faktiskt säger ingen av grupperna någonting om inrättandet av särskilda utbildningar för brobyggare. De utbildningsbehov som nämns gäller uteslutande den befintliga förvaltningspersonalen. Det styrker min slutsats ovan om det första svaret på frågan. Ingen vill att brobyggandet ska professionaliseras. För den som hade velat det skulle också ha behövt föreslå satsningar på en ny yrkesutbildning. Det ingår nämligen i definitionen att professioner bygger på formella utbildningar.

Ingen grupp förespråkar således professionalisering av brobyggandet men däremot vill man värna om utomstående personer med brobyggande kompetenser. Det ser jag som det **andra** svaret på frågan. Men det är ett ganska luddigt svar. Om brobyggandet inte ska vara en profession, hur kan man då bli en brobyggare? Flera grupper har stor tilltro till den kompetens som brobyggare själva har skaffat sig. Som ML-gruppen säger bör personer ”istället rekryteras utifrån de kunskaper de har i sin vardag och den förankring de har i en språk- och/eller kultursfär.” MH-gruppen talar om en rekrytering av ”lämpliga personer”, ”dessutom via olika kanaler & inte formell utbildning”.

OK, det kan nog funka. Men sen då – när brobyggaren väl har anlitats? Vad ska hon eller han ha för ställning? Rättigheter respektive skyldigheter? Får man ställa krav på brobyggare? På vilka villkor? Och vilka krav får brobyggaren ställa? På dessa frågor hittar jag inga svar.

Enligt min uppfattning är det viktiga frågor. Om de inte besvaras riskerar brobyggandet att utvecklas till en låglönesektor med svaga rättigheter. Å andra sidan kan det knappast bli frågan om normala rättigheter på arbetsmarknaden för då skulle brobyggandet behöva göras till en profession. Och det är det ingen av grupperna som vill.

Men vad finns det då kvar för lösning? MH-gruppen är en lösning på spåren. De kopplar brobyggandet till demokratifrågan och undrar vart politikerna har tagit vägen. ”Politikerna ska vara de egentliga brobyggarna, det var väl tanken med när demokrati och lokala politiker? Det är egentligen de som inte klarar sitt uppdrag.” Brobyggandet måste också relateras till politiken. Det ser jag som helt nödvändigt för att klargöra brobyggarnas ställning. Annars riskerar brobyggandet att ta över politikens uppgifter. Hur går det då med demokratin? Den frågan tänker jag inte fördjupa mig i här. Dock vill jag flagga för vikten av den. Fenomenet brobyggare skulle framöver behöva diskuteras i ett sammanhang där även politiken och stadsdelsreformen ingår.

Men kanske visar det sig även efter en sådan diskussion att brobyggare behövs. Då kvarstår fortfarande frågan om deras ställning. Om de inte ska bli en profession, låglönessektor eller tas över av politiken, vad finns det kvar för möjligheter?

MH-gruppen har en intressant formulering som man kan spinna vidare på: ”Skolan behöver lärare, vårdcentralen läkare men kvarter, delområde etc behöver brobyggare.” Det påminner i och för sig återigen om politikerfunktionen. Deras representation har ju just en geografisk bas.

Men finns det kanske andra representanter med en liknande bas? Det skulle kanske vara föreningslivet, de delar som har en geografisk bas. Även föreningslivet och tankarna om en social ekonomi skulle behöva ingå i diskussionerna. Kanske skulle en ansvarsfördelning mellan förvaltning, politik och föreningsliv / social ekonomi kunna bli en lösning på frågan om brobyggarens ställning. Kanske skulle det vara bäst om föreningar ansvarade för brobyggandet, företrädde då av personer med ”lämplig” kompetens. Därmed skulle risken för framväxten av en låglönessektor kunna undvikas. Brobyggaren skulle heller inte behöva stå ensam om det börjar blåsa snålt.

Av gruppernas texter framgår också ett **tredje** svar, betydligt enklare dock att hantera än föregående. Det gäller inkluderandet av brobyggare i befintliga professioner. Det vill samtliga grupper. För att överbygga gapet till malmöborna krävs det både organisationsförändringar och ny kompetens. I uppbyggnaden av denna kompetens efterlyser flera grupper ett utbildningsstöd, bl a från Malmö Högskola. Dessutom är det viktigt att anställa personer som i första hand har behörighet till befintliga professioner men därutöver en brobyggarkompetens (t ex lärarna på Kroksbäcksskolans studieverkstad).

Kan brobyggandet i Rosengård bli bra för Limhamn-Bunkeflo?

Svaren på den andra frågan är inte lika uttömmande, men ändå klart intressanta. Ingen av grupperna svarade bestämt nej. En av grupperna är tveksam, men de fyra övriga svarar ja. Fyra grupper menar således att brobyggandet i Rosengård skulle kunna bli bra även för Limhamn-Bunkeflo.

Det finns dock åtminstone tre olika motiveringar:

- 1) ”Om det går att minska människors utanförskap, och de spänningar och den frustration som detta skapar, har hela majoritetssamhället nytta av detta.” (ML-gruppen) ”Om medborgare t.ex. i Rosengård genom brobyggarsatsar känner sig mer delaktiga i samhället är detta bra för hela Malmö.” (AP-gruppen)
- 2) ”Förhoppningsvis kan alla ha nytta av nya arbetssätt och influenser, om vi kan få att inse att ”så har vi alltid gjort” inte alltid är det optimala.” (ML-gruppen) ”Metoder /nätverk som utvecklats i Rosengård kan användas på ett bra sätt även på andra håll.” (BN-gruppen)
- 3) ”Rosengård skulle kunna bli en modell med fungerande när demokrati värd att ta efter.” (MH-gruppen)

Det första svaret kan sägas gälla riskerna med utanförskap. Människor som befinner sig i ett utanförskap kan mycket väl utveckla egna samhällsförhållanden, kretsandes kring kriminalitet och våld. Det underminerar samhället och vad det innebär finns det en hel del exempel på i andra länder. Utifrån denna motivering framstår brobyggandet som en lösning på ett samhällsproblem. Det gäller inte bara enskilda grupper eller bostadsområden utan hela samhället.

Det andra svaret gäller arbetsmetoder. Brobyggandet på Rosengård innebär rent allmänt ett experimenterande med arbetsmetoder och resultatet kan därmed alla få nytta av. Det kan kanske gälla metoder för att stödja underifrånengagemang och förhållningssätt som hjälper fram människors egna förmågor.

Det tredje svaret gäller närdemokrati. Det ska nog ses mot bakgrund av MH-gruppens tidigare svar om kopplingen till demokratifrågan och kritiken av politikerna. MH-gruppen ser brobyggare som en lösning på ett demokratiskt problem, inte ett etniskt eller kulturellt problem som gäller enskilda grupper. För MH-gruppen har problemet i grunden inte med enskilda stadsdelar att göra. Det kommer kanske som tydligast till uttryck i vissa delar av Malmö, men gäller hela staden. Därmed verkar det helt logiskt att ha samma perspektiv på lösningarna.

Detta tredje svar får anses vara radikalast. Det handlar om ett av fundamenten i samhällets innanförskap; nämligen demokratin. Den fungerar uppenbarligen inte tillräckligt väl. Med hjälp av lärdomarna från brobyggandet i Rosengård och andra stadsdelar skulle den kunna utvecklas. Det andra svaret inspirerar också till förändringar av innanförskapet, men alls inte lika fundamentala. Utvecklingen av arbetsmetoder inom förvaltningarna är helt klart en viktig fråga, men inte lika viktig som hur det ska gå med demokratin. Det första svaret behöver dock inte alls leda till förändringar av samhällets innanförskap. Det handlar om att kunna fortsätta i samma stil, utan hotet från ett underminerande utanförskap.

Som jag ser det kompletterar svaren dock varandra utomordentligt väl. Tillsammans utgör de en kraftfull uppsättning argument för varför brobyggare måste uppfattas som en samhällsfråga. Brobyggandet gäller i grunden inte enskilda grupper eller stadsdelar. Det gäller hela samhället och är därför en angelägenhet för hela Malmö. Detta resultat stämmer väl överens med resultatet av fråga 1. Efterhand som jag fick anledning att införa allt fler beståndsdelar i mina reflektioner framstod även där brobyggandet som en samhällsfråga. Den visade sig inbegripa inte bara förvaltningar och kompetenta individer utan även politik, föreningsliv, social ekonomi och förvärvsarbete i allmänhet.

Hur gör vi med dom riktigt stora brobyggarna, barnen?

Gruppernas svar på de två första frågorna väcker tankar av olika slag och möjliggör viktiga slutsatser. Den tredje frågan slog dock inte lika väl ut. Kanske kroknade deltagarna lite efter alla grundläggande diskussioner. Kanske räckte tiden inte riktigt till. Eller så lyckades jag inte göra frågan begriplig. Kanske var det helt enkelt en kombination av en viss trötthet, brist på tid och bristfälliga förklaringar. Att döma av vad merparten av grupperna har svarat undrar jag om min poäng verkligen gick hem. ”Viktigt att vi inte lägger för stort ansvar på barnen”, menar ML-gruppen. Det är inte frågan om att lägga nytt ansvar på barnen utan ett ansvar som de redan tar, vare sig vi vill det eller ej. Enligt AP-gruppen ”kan inte samhället acceptera att barn agerar tolk för sina föräldrar och tvingas in i en vuxenroll. Barnen har inte valt själva att vara brobyggare.” Visst, det kan anses vara oacceptabelt, men det sker ju. Å ena sidan hamnar barnen i situationer då de för lärarna kan behöva förklara sina hemförhållanden och föräldrarnas uppfattningar. Å andra sidan kan det säkert finnas mycket av skolan som föräldrarna inte förstår och som de säkert vill att barnet ska förklara. Vem ska annars förklara det för dem?

MH-gruppen förknippar bilden av barnen som brobyggare med ”en oerhört välfungerade skola”. ”Tveksamt om skolorna i de segregerade områdena där samtliga barn kommer från samma område med samma socioekonomiska förutsättningar förmår förmedla så mycket från samhället.” Men om gapet är som störst i de segregerade områdena, är det inte där som de största broarna måste byggas? Därmed inte sagt att alla lyckas eller ens strävar efter det. Absolut inte! Men om nu någon lyckas, måste hon eller han då inte ha byggt en riktigt stor bro?

Barnen på mångkulturella skolor lever i två världar. De passerar en gräns mellan samhällets innanförskap och utanförskap minst två gånger varje dag. På morgonen genom porten till skolan går de in i samhällets innanförskap. Där präglas livet av samhällets regler, normer, hierarkier, kulturer och kunskapssyn. Efter avslutad skoldag går de tillbaka ut i utanförskap, präglad av helt andra levnadssätt och sätt att se på livet. För att klara detta liv i två världar och denna gränsövergång måste barnen bli bra på att tolka. En del klarar säkert inte av det, ger upp och blir frustrerade. Men sen finns det säkert också de som utvecklar en hög kompetens. De blir duktiga på att hävda och förklara det jag som har sin förankring i familjens utanförskap. Men de blir kanske också duktiga på att förklara innanförskapets innebörd för föräldrarna.

Måste de då inte kallas brobyggare? Är de inte i själva verket synnerligen goda exempel på brobyggare?

Och ändå får de ingen uppmärksamhet. LP-gruppen anger en lösning: ”Vi måste kunna värdera andra färdigheter när barn och unga ska betygsättas.” Det står inte mer i gruppens protokoll, men i mina ögon har den meningen en mycket omfattande innebörd. LP-gruppen har här mitt helhjärtade stöd. Om de färdigheter som betygen inte mäter också fick bli värderade skulle det få stora positiva konsekvenser för framför allt elever men även för skolan. Det kanske krävs – som svart på vitt – innan fråga 3 kan besvaras. Eller? Som jag ser det är frågan mycket viktig. Den fick dock inget riktigt svar på konferensen om brobyggare.

Slutsatser

- Problemet: Det finns ett gap mellan de kommunala förvaltningarna och delar av invånarna. Förvaltningarna klarar i dagens läge inte själva av att överbrygga detta gap.
- Lösningarna – två inriktningar:
  - Det krävs en långsiktig kompetensutveckling inom förvaltningarna med stöd av bl a Malmö Högskola, men också genom anställningar av personer med i första hand behörighet till befintliga professioner och därutöver en brobyggarkompetens (t ex lärarna på Kroksbäcksskolans studieverkstad).
  - Förvaltningarna har behov av att anlita utomstående personer med rätt intresse, kontaktnät och kompetens. Dessa personer kan t ex kallas brobyggare.
- Vad ska brobyggare inte vara?
  - Inte begränsat till att bara vara en ny metod.
  - Ingen ny profession: Brobyggarna ska inte professionaliseras.
  - Ingen ny låglönesektor.
- Vad ska brobyggare då vara?
  - Sätt att utveckla närdemokratien i hela Malmö.
  - Metod som gäller kommunikation och stöd till underifrånengagemang i förhållandet mellan alla förvaltningar och Malmöborn i allmänhet.
  - Lösning på ett samhällsproblem, nämligen risken för utanförskapets underminering av innanförskapet.
- Förslag på vidare utveckling
  - Det behövs ytterligare diskussioner och tankeutveckling om brobyggares ställning, där brobyggandet måste relateras till politiken, föreningslivet, social ekonomi och det vanliga förvärvsarbetet.
  - Kanske skulle det vara bra om föreningar tog ansvar för brobyggandet, vilket skulle minska risken för framväxten av en låglönesektor, stärka brobyggarens ställning gentemot förvaltningarna och göra det möjligt för vem som helst att bli brobyggare, även personer med fasta förvärvsarbeten.
  - Det behöver utvecklas definitioner och värderingar av den kompetens som många ungdomar i mångkulturella områden utvecklar i sitt dagliga byggande av broar över gränserna mellan utanförskap och innanförskap.
  - Ungdomarnas faktiska brobyggande skulle behöva uppmärksammas utifrån dessa nya värderingssätt, vilket skulle kunna stärka dem (empowerment) och hjälpa oss vuxna i utvecklingen av vår förståelse för vad det mångkulturella samhället ska innebära.

Sorgenfri den 5 december 2004

/

Mikael Stigendal

(mikael.stigendal@lut.mah.se)